

ACC. N:R M 10918: 1-10.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jarne Augustsson

Härad: Tunnersbo

Adress: Näs, Göteryd

Socken: Göteryd

Berättat av: upptecknaren

Uppteckningsår: 1948

Född år 1890 i Göteryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Platsen för vigsel och dop.

s. 1-10. Lu F 68.

Platsen för vigsel och dop.

Vigsel.

Sef. 68.

Sedan 1835 har vigsel ägt rum både i kyrkan i Göteryd, i prästgården och i hemmet. Stt vigas i kyrkan ansågs vara mycket finare än på de båda andra platserna. De som vigdes hemma kan man säga var de som varken var rika eller fattiga. Vigseln skedde i brudens hem. Somliga vigdes hemma därför att de ej hade råd att lägga ut pengar för den extra kostnad som följde med vigsel i kyrkan. Vid vigsel hemma var det nästan alltid stora kalas som varade i 2. eller 3 dagar. Prästen var med på kalaset vigseldagen och i övrigt var en mängd släktingar och bygdens folk inbjudna. Som nära släktingar

räknades på den tiden även "fredingsku-
siner" och då det på en del ställen var över
ett 10-tal barn så blev ^{det} en stor släktkrets
från nära och fjärran som samlades.

De som vigdes i kyrkan var för
det mesta av det förmögnare bondfol-
ket och några fattiga brudpar hade ej råd
att anskaffa den bröllopsdräkt som då
erfordrades. Vid kyrkbröllopen förekom
ibland stor ståt. Alla kyrkbröllop
ägde rum i samband med gudstjänsten
och vigseln förrättades före densamma
varefter brudpart med följe gingo in i
de främre bänkerna och sutto där under
högmässan. De som gjorde kyrkbröllop
med stor ståt var många gånger förmög-
nare bönder som gifte bort sin enda
dotter. Mormor mindes bröllop på 1840-talet

dn 2 ryttare på blomsterprydda hästar kom-
mo i förväg och redo runt omkring en
plats på kyrkogården varefter de sittande
till häst höllo vakt vid kyrkodörrarna
när brudparet med följe togade in. Det
sista kyrkbröllopet i Göttygd med förridare
och stor stass var antagligen 1849 då
kronoarrendatorn Nils Jansson Prästa-
bygd gifte bort sin enda dotter Gunilla
född 1826, till Kristen Fredriksson Strom-
makör född 1826. Det var i Göttygds
gamla kyrka detta bröllop ägde rum.
I nuvarande kyrkan har mig veterligt
ej någon sådan ståt förekommit. I bru-
dens hem hölls sedan stort bröllopskalas
i flera dagar och till detta var nära
och fjärran släktingar samt mycket annat
folk inbjudna och glädjen stod högt i tak.

I prästgården vigdes alla de brudpar där brudens föräldrar ej hade råd till att göra något bröllopskalas men även av dem som voro bärgerliga var det många brudpar som vigdes i prästgården. De flesta brudparen gingo då till foto fram och åter.

I Prästgården bjödas alla på kaffe i Prosten Olius tid och även senare. Efter hemkomsten var det traktering i hemmet efter råd och lägenhet varvid de närmaste släktingarna och några grannar voro inbjudna på bröllopslagens kväll.

De flesta torpare, arbetare och tjänstefolk gingo till prästgården för att vigas och vid hemkomsten var det en mindre bjudning för de närmaste släktingarna men många gånger var det ingen traktering alls men brudparet brukade övernatta i brudens

hem ifall hon hade något. Husbondefolk brukade giva sina tjänare skänker när de gifte sig och gjorde ibland stora bröllop för dem, helst om de själva voro barnlösa och hade god råd till det. Det fanns enstaka fall då barnlösa makar skänkte hela sin gård till en trogen tjänare som bröllopsgiva. Först på 1900-talet skedde de flesta vigslarna i brudens hem eller i prästgården på expeditionen. När biskop Lindbergs höll visitation i Göteryd 1919 påbjöd han att de kyrkliga förrättningarna så mycket som möjligt skulle äga rum i kyrkan varför det numera är sällsynt att några brudpar vigas i prästgården men ^{då} de som vigas i kyrkan på helgdagarna sker det efter gudstjänsten. Omkring en tredjedel vigas i hemmen.

Dop.

De som ämnade göra stora "basöll"
lätto döpa sina barn hemma ty då
slapp man av till prästgården med bar-
net, gudmor och faddrar, kallat om det
var vintertid. Det var nästan alltid
skolas vid hemmaslop och i detta del-
tog prästen. Dessutom voro släktingar
och grannar inbjudna men ej på långt
när i sådan mängd som vid bröllop. Det
var på 1800-talet rätt många som under som-
martiden lätto döpa sina barn i kyrkan
om söndagarna för högmässan och
i samband med gudstjänsten men på det
nya århundradet blevo dessa allt färre.
I skottiska har det ej varit bruk-
ligt med barndop utom någon gång om
vintern när det varit kallt i kyrkan.

När barn voro döpta i kyrkan var det ej någon större bjudning i hemmet efteråt. Endast de närmaste släktingarna undfrågades efter hemkomsten och prästen var aldrig med. Götteryds gamla kyrka saknade eldstad och var därför ohyggligt kall vintertid vid början av gudstjänsten men då den alltid var full av folk och det var ligt till taket blev den varmare mot slutet av predikan. Den nuvarande kyrkan byggdes 1856-1858 och först på 1860-talet var den färdig med kakelugnar och allt.

De flesta barnen döptes i prästgården på expeditionsrummet och prästen bjöd alltid på kaffe. Efter hemkomsten var det många gånger stora bjudningar i hemmet men ibland var det

endast gudmor och faddrarna som blev
bjudna på middag. Rätt många barn
döptes i skolhus när prästen var när-
varande där vid examen i skolan.

Det var både rika och fattiga som då
lita döpa sina barn ty kommo barnen
fätt gick det inte att göra bjudning
alla gånger. Det var vid sådana tillfällen
flera barn ibland som blevo döpta i
samma vatten. De fattiga passade mest
på att få sina barn döpta när prästen
var på besök i närheten och de som
hade nära, baro dem till prästgården
för att döpas där. Några bjudningar
efter dop i skolhus eller vid dop på
en tillfällig plats förekom ej.

Efter biskopsvisitationen 1919 döpas
de flesta barn i kyrkan men vintertid

döpas en del i hemmen. Dop i präst-
gården är nu bortlagt utan i något enstaka
fall. Dopfonten som varit i den gamla
kyrkan stod omkring 50 år ute på kyrko-
gården litet ifrån gränderna. Den blev
efter visitationen insatt på mittgången
nästan framme vid altarringen och när
barn skulle döpas sattes dopskålen
med vatten i den och prästen stod med
ryggen vänd mot altarringen och gudna
och fadras den andra sidan dopfonten.

På denna plats stod dopfonten många
gångar i vägen och allra mest vid de
talrika bröllopen då brudparet måste
skiljas åt och gå var sin sida om fonten
när de gick fram och åter. För om-
kring 10 år sedan blev dopfonten flyttad
ett stycke åt kögen framför manfolks-

bänkarna där dop i kyrkan nu sker.

När dop i kyrkan sker om söndagarna är det numera alltid före högmässan.

Förr kyrktogos alla mödrar men det var endast om modern var klen till

hälsan som hon "Togs i kyrkt kyrke" hema

na. Alla de andra kyrktogos framme vid altarringen före gudstjänstens början.

Kyrktagning var allmän först på detta sekel och det var ej ovanligt med 4 på en gång

ibland. Sedan avtog det alltsmer och den

sista kyrktagningen i kyrkan var om-

kring 1921. Några mödrar har sedan

dess litet kyrktaga sig hemma men

detta har inte heller förekommit på

länge. Ogifta kvinnor som fått vänta barn

och blivit bedragna av fästmannen hava på egen

begäran infunnit sig i sakristian för att skrifvas och detta skedde sist 1904 och 1905.